

BO‘SH O‘ZLASHTIRUVCHI BOLALAR BILAN ISHLASHDA MAKTAB AMALIYOTCHI PSIXOLOGINING ASOSIY VAZIFALARI

Navbahor Axmedova Najmiddinovna

Samarqand viloyati Pastdarg'om tuman 3-maktab psixologi

Xamidova Bog'dagul Sodiqovna

Samarqand viloyati Pastdarg'om tuman 31-maktab psixologi

ANNOTATSIYA:

Mazkur maqolada bo‘sh o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlashda maktab amaliyotchi psixologining o‘rni, asosiy vazifalari va samarali yondashuvlari yoritiladi. O‘quvchilarning o‘zlashtirmaslik sabablari psixologik jihatdan tahlil qilinib, ularni bartaraf etish bo‘yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so‘zlar: bo‘sh o‘zlashtiruvchi o‘quvchi, psixolog, motivatsiya, diqqat, xotira, individual yondashuv, diagnostika, rivojlantirish, maktab, oila, psixologik yordam

KIRISH

Bo‘sh o‘zlashtirish — bu o‘quvchining o‘quv materiallarini yetarli darajada egallay olmasligi, bilim, ko‘nikma va malakalarni past darajada o‘zlashtirishi holatidir.

Oddiy qilib aytganda, bu — o‘quvchi darslarni tushunmaydi, topshiriqlarni bajara olmaydi yoki juda qiyinchilik bilan bajaradi.

Asosiy belgilar:

- Darsni tushunmaslik
- Past baholar olish
- Uy vazifalarini bajarmaslik yoki noto‘g‘ri bajarish
- Diqqat va xotiraning sustligi
- O‘qishga qiziqishning pastligi
- Sabablari:

- Psixologik omillar (motivatsiya yo‘qligi, ishonchsizlik)
- Oilaviy muammolar
- O‘qitish usullarining mos kelmasligi
- Sog‘liq bilan bog‘liq muammolar
- Diqqat va xotira rivojlanmaganligi

Bo‘sh o‘zlashtirish — bu faqatgina “o‘qimayapti” degani emas, balki bolaning rivojlanishi va muhitiga bog‘liq murakkab muammo bo‘lib, unga individual yondashuv talab etiladi. Amaliyotchi psixologning birinchi vazifasi — muammoning asl sababini aniqlashdir. Chunki o‘zlashtirmaslik faqat bilim yetishmasligi bilan bog‘liq emas. Ba’zi bolalarda diqqatning tez chalg‘ishi, xotiraning sustligi, motivatsiyaning pastligi yoki o‘ziga ishonchsizlik kuzatiladi. Ba’zilarida esa oilaviy muammolar, stress yoki tengdoshlari bilan kelishmovchiliklar sabab bo‘ladi.

Bo‘sh o‘zlashtirishning asosiy sabablari odatda bir nechta omil bilan bog‘liq bo‘ladi, lekin eng muhimlari quyidagilar:

1. Motivatsiyaning pastligi

O‘quvchi o‘qishga qiziqmaydi, maqsadi yo‘q yoki o‘qishning ahamiyatini tushunmaydi. Bu — eng asosiy sabab hisoblanadi.

2. Diqqat va xotira muammolari

Darsda e‘tiborini jamlay olmaydi, tez chalg‘iydi, eslab qolish qobiliyati sust bo‘ladi.

3. Oilaviy muhit

Uyda nazorat yetishmasligi, ota-onaning e‘tiborsizligi yoki nizolar bolaning o‘qishiga salbiy ta‘sir qiladi.

4. O‘qitish usulining mos kelmasligi

Ba’zi o‘quvchilar ma‘lumotni boshqacha usulda yaxshi qabul qiladi. Agar dars uslubi mos kelmasa, bola tushunmay qoladi.

5. Psixologik holat

Ishonchsizlik, qo'rquv, stress yoki sinfdoshlar bilan muammo ham o'zlashtirishni pasaytiradi.

6. Sog'liq bilan bog'liq omillar

Ko'rish, eshitish muammolari yoki tez charchash ham ta'sir qiladi.

Eng asosiy sabab ko'pincha motivatsiya va psixologik omillar bilan bog'liq bo'ladi. Shu sababli psixolog avvalo diagnostika ishlarini olib boradi. Turli testlar, kuzatishlar va suhbatlar orqali o'quvchining psixologik holati o'rganiladi. Bu bosqich juda muhim, chunki to'g'ri tashxis qo'yilmasa, keyingi ishlar ham samarali bo'lmaydi.

Keyingi muhim vazifa — o'quvchining o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshirishdir. Ko'pincha bola "baribir eplolmayman" degan fikr bilan yashaydi. Psixolog esa unda kichik yutuqlar orqali ishonch uyg'otishi kerak. Oddiy vazifalarni bajarishga o'rgatib, asta-sekin murakkablik darajasini oshirish yaxshi natija beradi.

Bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda individual yondashuv juda muhim. Har bir bola o'ziga xos bo'lgani uchun, yagona usul hamma uchun ishlamaydi. Kimdadir vizual xotira yaxshi rivojlangan bo'lsa, boshqasida eshitish orqali o'rganish samaraliroq bo'lishi mumkin.

Psixolog faqat o'quvchi bilan emas, balki o'qituvchilar bilan ham ishlashi kerak. O'qituvchiga o'quvchining xususiyatlarini tushuntirish, unga mos metodlarni tavsiya qilish muhim. Masalan, bunday bolalarga ko'proq rag'bat berish, ularni boshqalar bilan solishtirmaslik kerakligi haqida maslahat beriladi.

Ota-onalar bilan hamkorlik ham bu jarayonning ajralmas qismidir. Ba'zan ota-onalar farzandini haddan tashqari tanqid qiladi yoki aksincha, umuman e'tibor bermaydi. Psixolog ularga to'g'ri yondashuvni tushuntirib, uyda qanday muhit yaratish kerakligi bo'yicha tavsiyalar beradi.

Shuningdek, psixolog rivojlantiruvchi mashg'ulotlar o'tkazadi. Diqqatni jamlash, xotirani mustahkamlash, mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan o'yinlar va mashqlar o'quvchining umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bo'sh o'zlashtiruvchi bolalar bilan ishlashda eng muhim jihat — sabr va ishonchdir. Natija tezda ko'rinmasligi mumkin, lekin muntazam ish olib borilsa, albatta

ijobiy o'zgarishlar yuz beradi. Har bir bola, maktabga borish davridan boshlab muvaffaqiyatga erishishga harakat qiladi, ammo bolalarning hammasi ham bir xil ko'rsatkichda o'zlashtira olmaydi va muvaffaqiyatga erishish ular uchun bir muncha mashaqqatli bo'lib tuyiladi.

Muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiya (muvaffaqiyatsizlikka yo'l qo'ymaslik) o'z-o'zini hurmat qilish (yuqorida aytib o'tilganidek) va individual intilishlar darajasi bilan bevosita bog'liq. Ushbu munosabatni quyidagicha kuzatish mumkin. Eksperimental tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, muvaffaqiyatga erishish uchun kuchli motivatsiyaga ega bo'lgan va muvaffaqiyatsizlikka yo'l qo'ymaslik uchun past motivatsiyaga ega bo'lgan shaxslar etarli darajada o'zini yuqori baholaydilar, shuningdek da'volarning yuqori darajasi. Shu sababli, bolalarda muvaffaqiyatga erishish uchun motivni ishlab chiqish jarayonida o'z-o'zini hurmat qilish va da'volar darajasiga e'tibor berish kerak.

Bolaning da'volar darajasi har qanday faoliyatdagi muvaffaqiyatga emas, balki tengdoshlari bilan shaxslararo munosabatlar tizimida u egallagan mavqega bog'liq. Tengdoshlar orasida obro'ga ega bo'lgan bolalar o'zlarini munosib baholashlari va da'volar darajasiga ega.

Maktabga qabul qilinishi bilan bola ko'plab shaxsiy xususiyatlarni shakllantirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Mustaqillikni rivojlantirish yo'llari va vositalari:

- 1) bolaga ishlarni mustaqil ravishda bajarishni ishonib topshiring va shu bilan birga unga ko'proq ishonib.
- 2) Bolaning mustaqillikka intilishlarini kutib olish kerak.
- 3) Bolaga uy vazifasini maktabning birinchi kunlaridanoq imkon qadar mustaqil ravishda bajarishga o'rgatish muhimdir.
- 4) Bolaga mas'uliyatli biznes topshirilib, u boshqalar uchun etakchi bo'lishi mumkin bo'lgan ijtimoiy-psixologik vaziyatlarni yaratish

Rivojlanish davrida aks ettirish - o'ziga qarashli ko'z bilan qarash qobiliyati, shuningdek o'z-o'zini kuzatish va harakatlar va harakatlarning umumbashariy insoniy me'yorlar bilan o'zaro bog'liqligi. Masalan, 1-sinfda bola atrofdagi sharoitlarda o'qish qobiliyatsizligini ko'radi, 3-sinfda esa muvaffaqiyatsizlikning sababi uning shaxsiyatining ichki xususiyatlarida yashirinishi mumkinligi tushuniladi.

Boshlang'ich maktab yoshida a'lo talaba bo'lish juda muhim va bu, o'z navbatida, o'zini o'zi qadrlashga ta'sir qiladi. Noto'g'ri ishlaydiganlar ko'pincha o'zo'zini hurmat qilish, munosabatlardagi ishonchsizlik va sabrsizlikning pasayishini qayd etishgan. Agar bolani boshqalar bilan emas, balki o'zi bilan solishtirsak, bu tuzatiladi.

Boshlang'ich maktab yoshida do'stlik hissi, burch, vatanga muhabbat, hamdardlik hissi (empatiya) kabi axloqiy tuyg'ularning shakllanishi o'zgarmoqda va hissiy-ixtiyoriy soha. Xabardorlik, vazminlik, hissiyot va harakatlar barqarorligi o'sib bormoqda. O'quv faoliyatini amalga oshirish o'yin faoliyatidan ko'ra eng kuchli hissiyotlarni keltirib chiqaradi. Ammo o'zingizni va boshqa odamlarning histuyg'ularini to'liq anglash hali mavjud emas. 1-sinfda hissiy hayotda kuchli majburiy bo'lmagan tarkibiy qismning qat'iyiligi qayd etiladi, bu, masalan, darsda kulish, intizom buzilishi bilan izohlanadi. Optimistik, xushchaqchaq, quvnoq kayfiyat yosh maktab o'quvchisining hissiy hayotining yosh normasi hisoblanadi. Individuallik hissiyotlarning namoyon bo'lishida o'sadi: ular tinch va tashvishli (ta'sirlangan) bolalarni farqlaydilar.

Kichik maktab yoshidagi bolaning shaxsiyatini rivojlantirishda uning maktab jamoasiga kirishi juda muhim ahamiyatga ega. Albatta, maktabgacha tarbiyachi, ayniqsa u bolalar bog'chasida tarbiyalangan bo'lsa, tengdoshlar guruhida rivojlanadi. Biroq, kollektiv tashkil etilgan faoliyatning tabiati va jamoaning ijtimoiy hayotini tashkil etadigan munosabatlarning tabiati, maktabgacha yoshdagi guruh maktab o'quvchilari jamoasidan sezilarli darajada farq qiladi. Maktabga xos bo'lgan umumiy ta'lim faoliyati va uni tashkil etish asta-sekin o'quvchilarni bunday bolalar guruhlariga birlashtiradi, ularning belgisi bu ta'lim maqsadga muvofiqligi.

Maktab jamoasining murakkab va xilma-xil hayoti uning murakkab tashkil etilishini talab qiladi. Maktabgacha yoshdagi bolalar guruhlaridan farqli o'laroq, maktab o'quvchilari jamoasida, ularning birgalikdagi tarbiyaviy ishlariga qo'shimcha ravishda, har bir bola o'zining alohida vazifalarini bajaradigan maktabgacha yoshdagi bolalarga qaraganda ancha rivojlangan boshqa faoliyat turlari mavjud. Shunday qilib, maktab jamoasida vazifalar taqsimoti mavjud bo'lib, ularning yaxlit birlashishi, boshqacha aytganda, individual bolalarning harakatlarining murakkab kombinatsiyasi mavjud.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, maktab amaliyotchi psixologi bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda nafaqat muammoni aniqlovchi, balki yo'l ko'rsatuvchi, qo'llab-quvvatlovchi mutaxassisdir. Uning to'g'ri yondashuvi orqali har bir o'quvchining imkoniyatlarini ochish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Amosov N.M., Nikitina L.A., Vorontsov D.D. Bolalik davri. To'plam. M.: Bilim, 1990 .-- 288 p.
2. "Psixologik maslahat" Zamira Nishonova, Shodiya Asomuddinova.
3. Bojovich L.I. Shaxsni shakllantirish muammolari. Kirish maqolasi D.I. Feldshteyn. 2-nashr. M .: "Amaliy psixologiya instituti" nashriyoti, Voronej: NPO "MODEK", 1997. - 352 p.
4. Rivojlanish va ta'lim psixologiyasi. Darslik ped. talabalari uchun qo'llanma. Ed prof. A.V. Petrovskiy. M .: Ta'lim, 1973.- 288 b.
5. Ziyonet